

BOSHLANG'ICH SINFLAR O'QUVCHILARINING TIL O'RGANISH KO'NIKIMLARINI DIDAKTIK O'YINLAR ORQALI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY NAZARIY ASOSLARI.

Gulbayeva Gulxayyo Bahodirovna

Gulbayeva92@mail.ru

+998973519295

*TerDUPI Ta'lim tarbiya nazariyasi
metodikasi (boshlang'ich ta'lim)*

2-kurs magistranti.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda o'quvchilarning til o'rganishga bo'lgan qiziqishni oshirish uchun ingliz tili o'qitishning samarali bo'lishi uchun didaktik o'yinlardan foydalanishga to'xtalib o'tamiz.*

Kalitso'zlar: *boshlang'ich sinflar, innovatsiya, didaktika o'yin, ta'lim zamonaviy innovatsion metodlar, qiziqarli o'yinlar*

“Yoshlarni zamonaviy bilim va tajribalar, ezgu fazilatlar egasi bo'lgan insonlar etib voyaga yetkazish, ta'lim sifatini tubdan yaxshilash maqsadida, avvalo, o'quv dasturlari, metodik qo'llanmalarni ilg'or xalqaro mezonlarga moslashtirish, bolalarning tahliliy va kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish uchun ularga sermazzmun va tushunarli darsliklar yaratish zarur.

“O'quvchilarning axloqiy yetukligini shakllantirish jarayonida har bir alohida olingan vaziyatda ularning axloqiy ko'rinishlarini realizatsiyalashni metodik ta'minlash o'smirlar axloqiy rivojlanganligining dolzarb darajasiga nisbatan qulayligini (o'zlashtirilishini) hisobga olish asosida pedagogik ta'sirni puxta rejalashtirish; ilgari o'qituvchi ta'sirning ehtimoliy natijalarini prognozlash va jarayonning borishi va uni korreksiyalashda bu natijalarni tegishli hisobga olishdan iborat.

Izohli lug'atida “integratsiya” - lotincha “integration” so'zidan olingan bo'lib, “integr” to'liq, yaxlit, bir butun degan ma'nolarni anglatadi. Integratsiya-o'zaro bog'langan holda rivojlantirish, bir butun qilib birlashtirmoq, yaxlit holga keltirmoq ekanligi ta'kidlanadi. Integratsiya turli xil qism va elementlarni bir butunlikka birlashtirish demakdir.

O'quvchilarni tarbiyalashning vazifalaridan biri ularda ilmiy dunyoqarash elementlarini shakllantirishdir. Ushbu vazifani hal qilishda to'g'ri ish qilishning asosiy sharti o'quvchining shaxs sifatida muvaffaqiyatli rivojlanishidir. Til o'rgatish bilan bog'liq bo'lgan o'quvchilarda ilmiy dunyoqarash elementlarining shakllanishini quyidagi omillar belgilab beradi:

1. Tilning ijtimoiy hodisa sifatidagi mohiyati uning kommunikativ vazifasini ifodalashdan iborat. Maktablarda, jumladan, boshlang'ich sinflarda til o'rgatishning

asosiy yo'nalishi o'quvchilarga tilning muloqotda tutgan o'rnini tushunishga qaratilgan.

2. Fikr til bilan chambarchas bog'liq bo'lib, fikr so'z orqali yuzaga keladi. Til tafakkur mahsuli hisoblanadi va ondan tashqarida mavjud emas.

Tilning barcha jabhalarini (nutq, fonetika, lug'at, grammatika, so'z yasash) o'zaro bog'liq holda o'rganish ona tili o'qitishning asosiy tamoyili bo'lib, uni amalga oshirish o'quvchilarning til haqidagi murakkab, rivojlanib borayotgan tushunchalarining ilmiy asosidir, o'zaro bog'liq hodisa. yaratadi Tilning mohiyatini bunday tushunish hodisalarning rivojlanishi va o'zaro bog'liq bo'lgan qismlarning tuzilishini tushunish uchun zamin yaratadi.

Shaxs nutqini o'stirishda maktabgacha va boshlang'ich ta'lim bosqichlari boshlang'ich davr bo'lishi inobatga olinsa, ularning takomillashtirilishi, "boshlang'ich ta'lim mazmunini to'liq integrallashtirish, mazkur mazmunda ta'lim-tarbiya elementlari uyg'unligini ta'minlashning naqadar dolzarb ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Gumanistik paradigma g'oyalari 1991 yildan keyin respublika uzluksiz ta'lim tizimiga joriy etila boshlandi. Paradigmaning diqqat markazida o'quvchining barkamol rivojlanishi, uning intellektual ehtiylari, - erkin fikrlaydigan shaxsni tarbiyalash|| masalasining ijobiy hal etilishi etadi. Ayni vaqtda respublika ta'lim muassasalarida qo'yidagi g'oyalarga amal qilinmoqda: - Demokratik jamiyatda bolalar, umuman har bir inson erkin fikrlaydigan etib tarbiyalanadi. Agar bolalar erkin fikrlashga o'rganmasa, berilgan ta'lim samarasi past bo'lishi muqarrar. ... Mustaqil fikrlash - ham katta boylikdir.

Maktab tajribasi va maxsus tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqorida qayd etilgan elementar qoidalarni o'qitish jarayoniga tatbiq etishda til ijtimoiy hodisa sifatidagi bilimlar majmuasini to'g'ri tanlash, asosiy til hodisalarini tushuntirishda o'qituvchining metodik yo'lining to'g'riligi. va turlari, o'quvchilar tafakkurini faollashtirish, til nazariyasini o'qitishda asos bo'lgan til materialini sifatli isbotlash hal qiluvchi ta'sir ko'rsatadi. Shubhasiz, maktab tajribasida har bir omil har xil emas. Aksincha, ularning bir-biriga to'g'ri, maqsadli ta'siri ijobiy natija beradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilari ot, sifat, son va fe'llarni o'rganish jarayonida til rivojlanishini va ayrim so'zlarning ma'nosini asta-sekin o'rganadilar. Bu erda «So'z tuzilishi» bo'limi katta imkoniyatlarga ega. Ushbu bob materiallarini o'rganish jarayonida o'quvchilar tilimizni yangi so'zlar va so'z yasalishi bilan boyitishning muhim manbalari bilan tanishadilar. Ma'lumki, ko'pgina yangi so'zlar tildagi mavjud so'zlar asosida shakllangan bo'lib, ular tilda qolip sifatida shakllangan: limon, limon daraxti, suv turi, a kabi. Tilda yangi so'zning paydo bo'lishi bir xil o'zakli so'z turkumining paydo bo'lishiga olib keladi: ishsiz, ishsiz, ishchi.

Til rivojlanishi boshlang'ich maktabda maxsus o'rganilmaydi. Jamiyat taraqqiyoti bilan bog'liq rivojlanayotgan hodisa sifatida tilga ilmiy yondashish uchun asos yaratish muhim ahamiyatga ega. Tilning leksik qismi dinamik bo'lib, boshqalarga qaraganda

tezroq rivojlanadi, tilning rivojlanishi jamiyatning boshlang'ich sinf o'quvchilarining darajasiga ko'ra rivojlanishi bilan izohlanadi. Tilning leksik tarkibidagi o'zgarishlar bo'yicha o'qituvchilar va o'quvchilarning kuzatishlari o'quvchilarning dunyo bilimlarini idrok etishini shakllantirish uchun tegishli material beradi.

“Kompetentlik tushunchasi ta'lim sohasiga psixologik izlanishlar natijasida kirib kelgan. Shu sababli kompetentlik “noan'anaviy vaziyatlar, kutilmagan hollarda mutaxassisning o'zini qanday tutishi, muloqotga kirishishi, raqiblar bilan o'zaro munosabatlarda yangi yo'l tutishi, noaniq vazifalarni bajarishda, ziddiyatlarga to'la ma'lumotlardan foydalanishda, izchil rivojlanib boruvchi va murakkab jarayonlarda harakatlanish rejasiga egalik”ni anglatadi” [Ошибка! Источник ссылки не найден.-79 b.].

Til o'rgatishda o'quvchilarning hayotiy tajribalaridan foydalanish muhim ahamiyatga ega. O'qituvchi nazariy umumlashtirishni o'quvchi qiluvchi dalillarni to'plash, berilgan bilimlarni hayotga tadbiq etishda o'quvchilarning hayotiy tajribasi va nutq amaliyotiga tayanadi. Til malakalarini o'rganish natijasida o'quvchilarning nutq faoliyati sifati o'zgaradi, ongliligi oshadi.

Ye.R.Yadrovskaya ta'kidlaganidek, “O'qitishning mohiyati ham o'quvchilarni tushunchalar bilan qurollantirish orqali ta'lim maqsadiga erishishdan iborat. Voqelikdagi narsa va hodisalar to'g'risidagi tushunchalar har bir kishining ongida bolalikdan boshlab to umrining oxirigacha takomillashib boradi. Shu bois o'quvchilarda boshlang'ich sinflardan boshlab adabiy tushunchalarni shakllantirish – sinfda va sinfdan tashqari o'qish darslarining asosiy vazifalaridan biri.

Dialektik tafakkur keng ma'noda hodisalarni boshqa hodisa va jarayonlar bilan bog'liqligini hisobga olgan holda rivojlanishning barcha belgilari yig'indisi bilan ko'rish qobiliyatini tavsiflaydi. Bunday fikrlash sifati o'quvchilarda asta-sekin shakllanib boradi va o'z navbatida kuzatish jarayonida ular dalil topish, tahlil qilish, o'rganilayotgan hodisalarning ayrim tomonlarini o'zaro bog'liqligini aniqlash, solishtirish va umumlashtirish ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Keyingi yillarda o'quvchilarning o'quv faoliyati ilmiy-tadqiqot ishlariga ko'proq e'tibor qaratilmoqda. Boshlang'ich sinf o'quvchilari tilni o'rganishda muayyan qoida va belgilarni yodlab olishlari kerak emas, aksincha, o'quvchilar o'z xulosalari yoki atrof-dagi hayotni kuzatish asosida adabiy manbalardan tayyorlangan til materialini tahlil qilish va sintez qilishlari kerak.

Ona tilini o'rganish jarayonida maktabda ona tilini o'rgatish uchun asos bo'lib xizmat qiladigan material o'quvchilarda ilmiy dunyoqarash asoslarini shakllantirish masalasini hal etishda alohida ahamiyatga ega. Materialning real tomoni, uning g'oyaviy yo'nalishi va badiiy ifodaliligi o'quvchilarning fikr va his-tuyg'ulariga ta'sir qiladi, ularning atrof-muhit haqidagi bilimlarini kengaytiradi, tilga va uni yaratgan odamlarga qiziqish uyg'otadi, o'quvchilarning umumiy rivojlanish darajasini ko'taradi, ta'sir qiladi. ularning shaxsiy fazilatlarini va dunyoqarashini shakllantirish. Keyingi yillarda ona tili darsliklari va o'qituvchilar uchun bosma qo'llanmalar mazmuniga

qo'yiladigan o'quvchilar sezilarli darajada oshdi. Materialning asosiy mezonlari - matn va alohida gaplarning tarbiyaviy ahamiyati, leksik va uslubiy aniqligi, mavzuning rang-barangligi, hayotning turli tomonlari bilan bog'liqligi, matnlarning g'oyaviy-tematik yo'nalishi, yosh o'quvchilar uchun mos.

Demak, til o'rganish jarayonida o'qituvchining yosh o'quvchilarda ilmiy dunyo asoslarini shakllantirishga metodik yondashuvi, o'quvchilar ijtimoiy hodisa sifatida o'rganadigan til haqidagi bilimlar majmuasi, o'quvchilarni bilish yo'llari. o'rganish, til o'rganish uchun asos bo'luvchi materialning tarbiyaviy, g'oyaviy-siyosiy va badiiy ahamiyati ko'rib chiqiladi. chunki u ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

O'quvchilarda dunyoqarash asoslarini shakllantirish ko'p qirrali jarayon bo'lib, u butun ta'lim tizimida hal etiladi, maktabda va maktabdan tashqarida amalga oshiriladi.

FOYDALANILGAN BOSHQA ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining roli // . - T.: O'zbekiston, 2017. - 48 b.
2. Matveeva Ye.I., Patrikeeva I.E. Deyatelnostnyy podxod k obucheniyu v nachalnoy shkole: urok literaturnogo chteniya. - Vita-Press, 2016. - 550 s.
3. Stan, V.R. The importance of literature in primary school pupils' development and personal growth. The 6th International Conference Edu World 2014 "Education Facing Contemporary World Issues", 7th - 9th November . - pp 454-459.
4. Safonova V.V., Solovova E.N. Ingliz tilidagi boshlang'ich ta'lim dasturi / - M. : AST: Astrel, 2006 - 47s.
5. Alavuddinova N. Ona tili darslarida ijodiy fikrlash ko'nikmasini shakllantirish metodikasi: ped. fan. nom-di diss. avtoref.TDPU. - T., 2008.- 24 b
6. Muhiddinova X. Ta'lim bosqichlarida o'zbek tili o'qitilishi uzluksizligini ta'minlashning ilmiy-metodik asoslarini takomillashtirish ped. fan. nom-di diss. TDPI - Toshkent, 2011. -270 b.
7. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019 yil 31 dekabrda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 1059-son qarori. - 49 b.
8. O'zbek tilining izohli lug'ati. - T.: "O'ME" Davlat ilmiy nashriyoti, 2006.- 2-jild, 582-b.
9. Saidov M. O'zbek maktablarining 5-sinflarida ona tili ta'limi jaraenida tafakkurni rivojlantiruvchi o'quv topshiriqlari va ulardan foydalanish metodikasi: ped. fan. nom-di diss. avtoref.TDPU. -Toshkent, 2000.- 25 b.
10. Bepalko V.P. Pedagogika i progressivnyie tehnologii obucheniya M 1195 s 78
11. Afanaseva V.N. Didaktika dlya odarenykh detey // Odar. rebenok. - 2010. - № 6. - S. 50-5
12. Mahmud Qoshg'ariy. Devonu lug'otit turk // 1-jild. Tarjimon va nashrga tayyorlovchi Mutallibov S. - T., 1960.

13. Mutalipova M.J. Xalq pedagogikasi. -T.: "Fan va texnologiyalar", 2015. – 160 b.
14. Saidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiya: tahlil, ta'rif, mulohazalar. – Toshkent: O'qituvchi, 2000. – 42 b.
15. Saidahmedov N. Pedagogik amaliyotda yangi texnologiyalarni qo'llash namunalari. –Toshkent: RTM, 2000. - 46 b.